

BIBLIOTECA DE DREPT PENAL
ȘI DREPT PROCESUAL PENAL

INDIVIDUALIZAREA JUDICIARĂ A PEDEPSEI PENALE

O ANALIZĂ JURISPRUDENȚIALĂ, DOCTRINARĂ ȘI FILOSOFICĂ

Bogdan E. Gubici

**Individualizarea
judiciară a pedepsei
penale**

**O analiză jurisprudențială,
doctrinară și filosofică**

Universul Juridic

București

-2025-

Capitolul I

Concepții cu privire la iertare și posibilitatea utilizării acestui concept în contextul judiciar

Introducere

Iertarea este susceptibilă de multe forme și înțelesuri, de la iertarea publică, pe care o poate cere Papa poporului evreu⁴³, până la iertarea Sinelui, pe care o propune psihologul pacientului; de la o iertare privată, care nu părăsește cadrul gândurilor unei persoane, la o iertare interpersonală, care presupune relaționare și o cerere din partea celui care a greșit; ori de la iertarea despre care citim în mitologia greacă, până la forme instituționale de iertare, care au drept actor principal statul, prin diferite persoane reprezentante.

Multitudinea de forme ale iertării poate fi exemplificată și prin diferitele răspunsuri pe care le poate avea o victimă față de învinuit. Astfel, iertarea poate avea la bază rațiuni practice, atunci când victima consideră că este mai util sau mai benefic pentru sine să renunțe la resentimente și să absolve învinuitul de vină⁴⁴. Poate avea la bază rațiuni morale, care pot fi inclusiv condiționate de o reciprocitate între victimă și învinuit, atunci când implică necesitatea ca învinuitul să recunoască cu integritate greșeala sa, iar victima să se simtă datorare să accepte scuzele și să o ierte⁴⁵. Aceasta mai poate avea ca temei rațiuni religioase, atunci când este acordată în baza unor credințe privind rațiuni sau supra-rațiuni divine, care îndrumă spre o asemenea atitudine față de cei ce ne greșesc și este regăsită cu precădere în

⁴³ Jennifer M. Sandoval, *A Psychological Inquiry into the Meaning and Concept of Forgiveness*, Taylor & Francis, 2017, p. 9.

⁴⁴ Norvin Richards, *Forgiveness*, în *Ethics*, vol. 99, nr. 1, The University of Chicago Press, 1988, pp. 77-97, *apud* Anthony Bash, *Forgiveness and Christian Ethics*, Cambridge University Press, New York, 2007, p. 162.

⁴⁵ E.D. Scobie, G.E.W. Scobie, *Damaging events: The perceived need for forgiveness*, *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 1998, 28(4), pp. 373-401, *apud* Anthony Bash, *op. cit.*, p. 170.

religia creștină, dar o întâlnim, de asemenea, și în iudaism, și, deși nu explicit, ci doar în mod implicit, în alte religii⁴⁶.

În lumina tuturor acestor valențe se poate formula întrebarea „ce este de fapt iertarea?” Ea poate fi privită fie ca un concept susceptibil de o formă unică în care diferențele ce pot fi făcute se rezumă întotdeauna în conținutul aceluiași concept, fie ca un concept ce presupune mai multe forme separate una de cealaltă⁴⁷. Deși nu există un consens general față de împărțirea conceptului în anumite categorii bine definite⁴⁸ și nu putem prezenta o definiție unanim acceptată și deși nu ne propunem să trecem în revistă o listă exhaustivă a formelor de iertare, putem totuși să determinăm o împărțire a conceptului care se justifică în contextul în care iertarea este dezbătută în această lucrare.

În acest sens putem reduce⁴⁹ semnificațiile iertării la această împărțire a conceptului:

Iertarea poate fi politică atunci când este oferită într-un context politic, de către reprezentanți ai autorității de stat pentru nereguli săvârșite de către stat unor persoane fizice sau altor state. Amnistia sau grațierea reprezintă, de asemenea, o formă de iertare politică recunoscută ca atribut al unor reprezentanți ai statului, fie că este vorba de Președintele statului, fie de Parlament.

Iertarea poate fi economică atunci când sunt iertate datoriile ale unor debitori ce devin absolviți de obligația de a le plăti.

Iertarea poate avea loc într-un context judiciar atunci când se exercită o formă de clemență cu privire la persoana cercetată sau judecată.

În cele din urmă, iertarea poate lua o formă metafizică atunci când este descrisă ca fiind un efort de a renunța la resentimente față de imperfecțiunea regăsită în lume.

Ceea ce interesează această lucrare este iertarea judiciară, respectiv în ce modalitate poate iertarea să facă obiectul unei atribuții a judecătorului, exprimată în cadrul profesiei, sau în ce modalitate poate iertarea privată să

⁴⁶ Anthony Bash, *op. cit.*, p. 24.

⁴⁷ Anthony Bash, *op. cit.*, p. 159.

⁴⁸ M. Sandoval, *op. cit.*, p. 35.

⁴⁹ Această expunere a formelor esențiale ale iertării se găsește detaliat în Charles L. Griswold, *Forgiveness. A Philosophical Exploration*, Cambridge University Press, 2007, pp. xvii-xx.

fie valorificată prin intermediul unor norme de drept penal sau de drept procesual penal.

În această parte a lucrării vom începe prin a evidenția structura, după care putem considera că funcționează conceptul de iertare. Vom face apel la ideea de blamare a persoanei care acționează injust și la sentimentele de indignare sau mânie pe care le resimte persoana prejudiciată, care stau la baza ideii de iertare. Vom analiza perspective diferite ale acestei indignări sau mâinii, după cum acestea sunt considerate ca fiind dezirabile sau sunt privite ca amenințări ale vieții sociale. Se va conchide intermediar asupra unei definiții a iertării, apoi capitolul va continua cu raportarea iertării la contextul judiciar și la posibilitățile titularilor care ar putea fi considerați că au capacitatea de a ierta, respectiv persoana vătămată, societatea și judecătorul. De asemenea, se va analiza incidența acestui concept de iertare la instituții de drept aplicabile în contextul judiciar precum împăcarea, retragerea plângerii prealabile sau procedura abreviată a recunoașterii învinuirii. În încheiere vor fi redată concluziile capitolului.

Așadar, pentru a înțelege iertarea, ceea ce trebuie înțeles mai întâi este ceea ce aceasta are drept premisă, anume indignarea sau mânia, care este provocată de o faptă injustă și care îndreptățește persoana vătămată să învinuiască răufăcătorul. Vom face apel în cuprinsul dezvoltării ideii de iertare atât la mânie, cât și la indignare, întrucât putem considera că ambele privesc împotrivirea față de acțiuni injuste, însă fiecare caracterizează fie mai degrabă o poziție mai ponderată și de valență intelectuală, cum este indignarea, fie mai degrabă o poziție mai dinamică, exteriorizată și care se îndreaptă spre registrul acțiunilor, precum mânia.

Mânia sau indignarea ca deziderate

În mare parte, justiția retributivă trebuie înțeleasă în contextul sentimentelor de indignare sau mânie⁵⁰. Sentimentele și atitudinile reactive, în centrul cărora se află indignarea ori mânia, joacă un rol important în relațiile sociale și sunt considerate de unii filosofi ca făcând parte integrantă

⁵⁰ Adam Smith, *The Theory of Moral Sentiments*, Liberty Press, 1982, pp. 34-38, 67-108, *apud* Jeffrie G. Murphy, Jean Hampton, *Forgiveness and Mercy*, Cambridge University Press, 1988, p. 2. În același sens, a se vedea și Charles L. Griswold, *op. cit.*, p. 40.